

Den här rapporten är ett resultat av ett projekt som bedrivits under tiden januari till och med april 1992. SRV gav i slutet av år 1991 ett uppdrag till Novemus (forum för forskning och utbildning om offentlig verksamhet) vid Högskolan i Örebro att granska samhällets åtgärder kring förebyggande brandskydd.

Förebyggande brandskydd omfattar verksamheter som brandsyn, tillsyn av brandfarlig vara, ritningsgranskning vid bygglovsärenden o.d. Projektet har granskat verksamheten med det förebyggande brandskyddet som bedrivs på lokal nivå av den kommunala räddningstjänsten samt interorganisatoriska förhållanden. En påverkande struktur har även beskrivits för att placera in den faktiska verksamheten i ett större sammanhang.

Områden som bildar den påverkande strukturen är formell organisation, institutionella föreställningar och samhällsutveckling.

Studien, som genomförts med fallstudier i sju kommuner, är problemformulerande i syfte att påvisa faktiska förhållanden på den lokala nivån och interorganisatoriska förhållanden. Studien utgår från två frågor, vilka kan sägas vara studiens problemformulering. Hur är verksamheten kring arbetet med förebyggande brandsäkerhet faktiskt utformad? Vilka problem upplevs av inblandade aktörer finnas med verksamheten såsom den i dag är utformad?

Studien visar att det i den faktiska verksamheten finns behov av ett kunskapsutbyte mellan räddningstjänster. Detta är i dag svårt att etablera eftersom en avsaknad finns av nulägesbeskrivningar och instrument för uppföljning och utvärdering. Den "tysta kunskap" som idag finns inom området förebyggande brandskydd skulle kunna bli "uttryckt kunskap" som alla kan ta del av.

Kriterierna för vad god brandförebyggande verksamhet är finns i dag inneslutet i den tysta kunskapen. Kriterierna kan bli väsentligt klarare om kunskapen uttrycks och förmedlas.

På den lokala nivån märks fyra typer av den förebyggande verksamhetens organisation. Det resursstarka arbetslaget kännetecknas av att man har relativt stora resurser i förhållande till kommunstorlek. En viss arbetsdelning finns, men samtidigt ett fortlöpande och nära samarbete inom den förebyggande verksamheten.

Nära relationer finns med objekt. En konsultroll är dominerande. Samarbete, rådgivning, dialog och kompromiss är utmärkande för relationerna. Man agerar politiskt och är progressiv i utåtriktade kontakter. Den resursstarke specialisten finns i större kommuner.

Resurssituationen är god. Här finns en arbetsdelning med specialistkompetens. Även här agerar man politiskt, men den utåtriktade verksamheten till allmänheten är i övrigt sparsam. Här finns en mer utpräglad myndighetsroll vilken utmärks av en mer striktare regelföljning och kontakterna med objekten är mer ytliga.

Den resurssvage förkämpan återfinns i den lilla kommunen där en person ensam sköter allt, i bästa fall på heltid. Relationen till objekten är relativt nära p.g.a. att kommunen är liten snarare än att man eftersträvar en konsultroll. Dialog, rådgivning och kompromisser kännetecknar dock relationen till objekten. Försök görs att utveckla verksamheten så mycket det går med befintliga resurser. Inget direkt politiskt agerande finns. Myndighetsrollen är nedtonad. Här ses information till allmänheten som viktig. Även Den resurssvage verkställaren återfinns i den lilla kommunen.

Kontakter med objekt, politiker och allmänhet är mycket begränsade. Arbetet sker utan överdrivet engagemang. Här finns varken utpräglad myndighetsroll eller konsultroll utan snarare just en verkställarroll.

Kring interorganisatoriska förhållanden tycks det som ett svagt samarbete finns över kommungränser. Något kontinuerligt kunskapsutbyte finns inte i bemärkelsen att man träffas regelbundet under året. Orsaken till detta tycks vara en viss måtta av rivalitet. Samarbete mellan räddningstjänsterna kan även upplevas av en part som en risk för att den egna verksamheten skär ner. Olika föreställningar finns dessutom på olika nivåer i organisationen och på samhällsnivån om hur verksamheten skall vara utformad.

I den formella organisationen kan märkas en spänning mellan olika ideal där myndighetsutövning, samverkan och konsultroll bryts mot varandra. Den formella organisationen stöds inte heller av klara och distinkta regler. Snarare finns en regelram som tillåter ett svängrum för räddningstjänsterna men även för ingående aktörer i strukturer. Någon fastslagen formell utvärdering finns inte vilket gör att de som vill dela med sig av sina erfarenheter och få del av andras kunskap måste söka informella kontakter.

På en institutionell nivå finns en spänning mellan olika institutionella föreställningar som präglar formell organisation och faktisk verksamhet. Spänningen finns i form att å ena sidan traditionella krav på myndighetsutövning och rättssäkerhet, och å andra sidan existerande och framtida föreställningar om en marknadsstyrd förebyggande brandverksamhet.

På en Samhällsnivå är det fråga om förändrade värderingar och föreställningar om organisationen i allmänhet i samhället. Detta har återverkat på det kommunala förnyelsearbetet. En ökad marknadsorientering på samhällsnivån har givit det kommunala förnyelsearbetet en stark tendens mot ekonomiska bedömningsgrunder med effektivitet som främsta begrepp. Även räddningstjänsten kan komma att se sin verksamhet bedömd i första hand utifrån kostnadseffektiva utgångspunkter och i andra hand riskeffektiva utgångspunkter.